

Dôvodová správa

A. Všeobecná časť

Poslanec Národnej rady Slovenskej republiky Tomáš Valášek predkladá na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky návrh na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Cieľom predkladaného návrhu je zavedenie dávky popôrodnej starostlivosti pre otca dieťaťa alebo pre inú blízku osobu so súhlasom matky (ďalej len „popôrodná dávka“) do systému nemocenského poistenia. Účelom popôrodnej dávky je primárne posilnenie väzby medzi dieťaťom, matkou a otcom, či inou osobou starajúcou sa o dieťa v tesnom období po narodení dieťaťa. Druhá osoba spoločne sa starajúca o dieťa je po narodení dieťaťa nezastupiteľná či už ako podpora matke dieťaťa alebo pri starostlivosti o staršie deti počas pobytu matky dieťaťa v pôrodnici.

Je tiež dokázané, že možnosť zostať na otcovskej dovolenke vedie aj po jej skončení k väčšej angažovanosti otcov na starostlivosti o ich deti. Zdieľanie rodičovských povinností tiež zmažáva znevýhodnenie žien na trhu práce. Dnes už síce otcovia nárok na materskú majú, no nemôžu si ju vziať počas doby, keď je na materskej matka dieťaťa. Rovnako si ju nemôžu vziať iné blízke osoby, ktoré sa podieľajú na starostlivosti o dieťa, pokiaľ to nie je otec dieťaťa. Táto osoba by tak získala nárok na dva týždne plateného voľna navyše počas šestonedelia matky dieťaťa a po vzore súčasnej materskej dovolenky by získala nárok na 75 % dennej mzdy zo Sociálnej poisťovne. Otec dieťaťa či iná blízka osoba podieľajúca sa na starostlivosti o dieťa bude mať podľa predkladaného návrhu zákona nárok na popôrodnú dávku len vtedy, ak bol/a v posledných dvoch rokoch pred narodením dieťaťa nemocensky poistený/á najmenej 270 dní, t. j. podieľal/a sa na fungovaní sociálneho systému. Táto podmienka je rovnaká, ako v prípade poskytovania materského.

Z pohľadu komparatívneho práva považuje predkladateľ za dôležité pripomenúť, že Slovenská republika patrí v súčasnosti k menšine členských štátov Európskej únie, v ktorých otcovské alebo obdobná popôrodná finančná podpora absentuje. V troch štvrtinách členských štátov (21 z 28) je totiž stav nasledovný:¹

Členský štát	Úprava
Belgicko	10 dní, z toho prvé tri 100 % a ďalších 7 dní 82 % z predchádzajúcej mzdy (vyššia výška ako materská)
Bulharsko	15 dní, 90 % z predchádzajúceho zárobku (rovnaká výška ako materská)
Česká republika	7 dní, 70 % denného vymeriavacieho základu
Dánsko	14 po sebe idúcich dní (10 pracovných), 100 % predchádzajúcej mzdy (väčšinou viac ako materská)
Estónsko	10 pracovných dní, 100 % predchádzajúceho príjmu (rovnaká výška ako materská)

¹ Zdroj: Ministerstvo práce a sociálnych vecí Českej republiky (2017)

Grécko	2 dni, 100 % predchádzajúceho príjmu (väčšinou rovnaká výška ako materská)
Španielsko	13 po sebe idúcich dní, v prípade narodenia ďalšieho dieťaťa +2 dni, 100 % predchádzajúceho príjmu (rovnaká výška ako materská)
Fínsko	54 dní, platba závisí na predchádzajúcom príjme, až 75 % z predchádzajúceho príjmu, minimálne však 23,92 eur za deň (iný spôsob stanovenie výšky ako u materskej)
Francúzsko	11 pracovných dní, 100 % predchádzajúceho obmedzeného príjmu, pre verejný sektor obmedzený nie je (rovnaká výška ako materská)
Maďarsko	5 dní behom prvých dvoch mesiacov života dieťaťa, 100 % predchádzajúceho platu (väčšia výška než materská)
Taliansko	1 deň 100 % predchádzajúcej mzdy (vyššia než materská), je možné previesť so súhlasom matky jeden pracovný deň z materskej na otca
Litva	28 dní po narodení dieťaťa, 100 % z predchádzajúceho obmedzeného príjmu (rovnaká výška ako materská)
Luxembursko	2 dni 100 % z predchádzajúceho príjmu (rovnaká výška ako materská)
Lotyšsko	10 kalendárnych dní (8 pracovných), 100 % z predchádzajúcej mzdy (vyššia než materská)
Malta	2 dni 100 % z predchádzajúceho príjmu (rovnaká výška ako materská)
Holandsko	2 dni 100 % z predchádzajúceho príjmu (rovnaká výška ako materská)
Poľsko	14 dní 100 % z predchádzajúceho príjmu (rovnaká výška ako materská)
Rumunsko	5 pracovných dní (ďalších 10 v prípade, že otec navštevuje kurzy starostlivosti o dieťa), 100 % predchádzajúceho príjmu (vyššia výška než materská)
Švédsko	14 dní, 80 % z predchádzajúceho obmedzeného príjmu (väčšinou rovnaká výška ako materská)
Slovinsko	90 kalendárnych dní, prvých 15 dní 100 % z predchádzajúceho príjmu (rovnaká výška ako materská), potom základná pevná čiastka
Spojené kráľovstvo	14 dní 90 % priemerného mesačného príjmu, ak osoba zarába menej ako 167 eur za týždeň, alebo pevná čiastka (obdobná výška ako u materskej)

Slovenská republika je navyše viazaná smernicou EP a Rady EÚ 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ. EÚ neurčuje presný počet dní, ktorý by mal túto dávku tvoriť, odporúča však minimálne 10 pracovných dní. Počas tejto doby by mal otec dieťaťa či iná blízka osoba podieľať sa na starostlivosti o dieťa mať nárok na náhradu príjmu aspoň v rozsahu, aký by mu/jej bol priznaný pri práceneschopnosti. Nárok na túto dávku by mal byť oprávneným osobám priznaný bez ohľadu na ich rodinný stav, teda by ho mali mať aj nezosobášené páry, či napríklad niektorý zo starých rodičov či iných blízkych osôb, pokiaľ je matka samoživiteľka.

Členské štáty, ktoré túto dávku zatiaľ zavedenú nemajú, a Slovensko je jednou z nich, majú povinnosť uviesť do účinnosti zákony, iné právne predpisy či opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou, najneskôr do 2. augusta 2022. Tento dátum sa blíži a súčasná vláda doteraz nepredložila žiadny návrh zákona, ktorý by túto dávku zavádzal. Aj toto je jeden z dôvodov, prečo predkladateľ prichádza s predmetným návrhom na rokovanie marcovej schôdze NR SR.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi a inými zákonmi, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentami, ktorými je Slovenská republika viazaná.

B. Osobitná časť

K Čl. I

K bodu 1 [§ 13 ods. 1 písm. f)]

Okruh nemocenských dávok poskytovaných z nemocenského poistenia sa rozširuje o dávku popôrodnej starostlivosti.

K bodu 2 [§ 43 ods. 1 písm. c)]

Vylúčenie súbehu nároku na ošetrovné a dávku popôrodnej starostlivosti sa upravuje rovnako ako pre prípad súbehu s materskou.

K bodu 3 [§ 53a a nasl.]

Do zákona o sociálnom poistení sa vkladajú ustanovenia o podmienkach nároku na dávku popôrodnej starostlivosti, jej poskytovaní a jeho výške. Vychádza sa pritom z úpravy materského, a teda aj pri tejto dávke bude existovať rovnaká podmienka poistenia (270 dní), ako aj rovnaká výška za deň (75 % denného vymeriavacieho základu).

K bodu 4 [§ 106 písm. e)]

Navrhuje sa, aby poistenec nemal nárok na výplatu dávky v nezamestnanosti za dni, počas ktorých sa mu vypláca dávka popôrodnej starostlivosti. Rovnaké obmedzenie existuje už dnes pri materskom.

K bodu 5 [§ 128 ods. 2]

V období, keď sa vymedzenému okruhu fyzických osôb poskytuje materské, platí za ňu poistné na starobné poistenie, invalidné poistenie a poistné do rezervného fondu solidarity štát. Počas 14-dňového obdobia poberania dávky popôrodnej starostlivosti bude platiť rovnaká úprava aj tu.

K bodom 6 a 79

Legislatívno-technická úprava nadväzujúca na predchádzajúce novelizačné body.

K Čl. II

Obdobie poberania dávky popôrodnej starostlivosti sa navrhuje zaradiť medzi dôležité osobné prekážky v práci.

K Čl. III

K bodu 1 [§ 5 písm. f)]

Keďže sociálne zabezpečenie policajtov a vojakov je upravené osobitným zákonom, v záujme všeobecného zavedenia dávky popôrodnej starostlivosti v systéme sociálneho zabezpečenia je

potrebné novelizovať aj zákon č. 328/2002 Z. z.

K bodu 2 [§ 11]

Navrhuje sa zaviesť dávku popôrodnej starostlivosti obdobným spôsobom, ako v zákone o sociálnom poistení.

K bodu 3 [§ 58 ods. 3]

Do doby trvania služobného pomeru policajta a profesionálneho vojaka sa dnes započítava aj materská dovolenka. Navrhuje sa preto, aby rovnaký princíp platil počas poberania dávky popôrodnej starostlivosti.

K bodu 4 [§ 64a]

Pri súbehu nároku na materské a na výsluhový príspevok majú policajt a profesionálny vojak nárok na výplatu len jednej dávky, a to vyššej. Rovnaký princíp bude platiť aj pri čerpaní dávky popôrodnej starostlivosti.

K bodom 5 a 6

Legislatívno-technická úprava.

K Čl. IV

S ohľadom na predpokladaný priebeh legislatívneho procesu sa navrhuje nadobudnutie účinnosti od 1. júna 2022.